



Ajuntament  
Granollers

### Equip docent:

Dra. Pedrona Serra Payeras

Dra. Susanna Soler Prat

Dra. Ingrid Hinojosa-Alcalde

INEFC Barcelona - GISEAFE



# Càpsules



1. Com fer front a l'assetjament sexual i a la discriminació
2. Com comunicar amb perspectiva de gènere. (25 d'octubre)
3. Com millorar la participació de nenes, noies i dones a les entitats esportives. (15 novembre)
4. Com incorporar la perspectiva de gènere en l'organització d'esdeveniments. (13 desembre)



---

## Com fer front a l'assetjament sexual i a la discriminació a l'esport

Pedrona Serra Payeras

Professora d'Intervenció Educativa

INEFC Barcelona - GISEAFE

[pedronaserra@gencat.cat](mailto:pedronaserra@gencat.cat) - @pedronasp

**GISEAFE**  
Grup d'Investigació Social i Educativa  
de l'Activitat Física i l'Esport

# Sumari



1. Què passa?
2. De què parlem?
3. Formes de violència
4. De la percepció als fets
5. Actuacions de prevenció i detecció
6. Què ho permet? Creences
7. Fases procés de grooming
8. Materials i eines

Reflexions finals



# 1. Què passa?

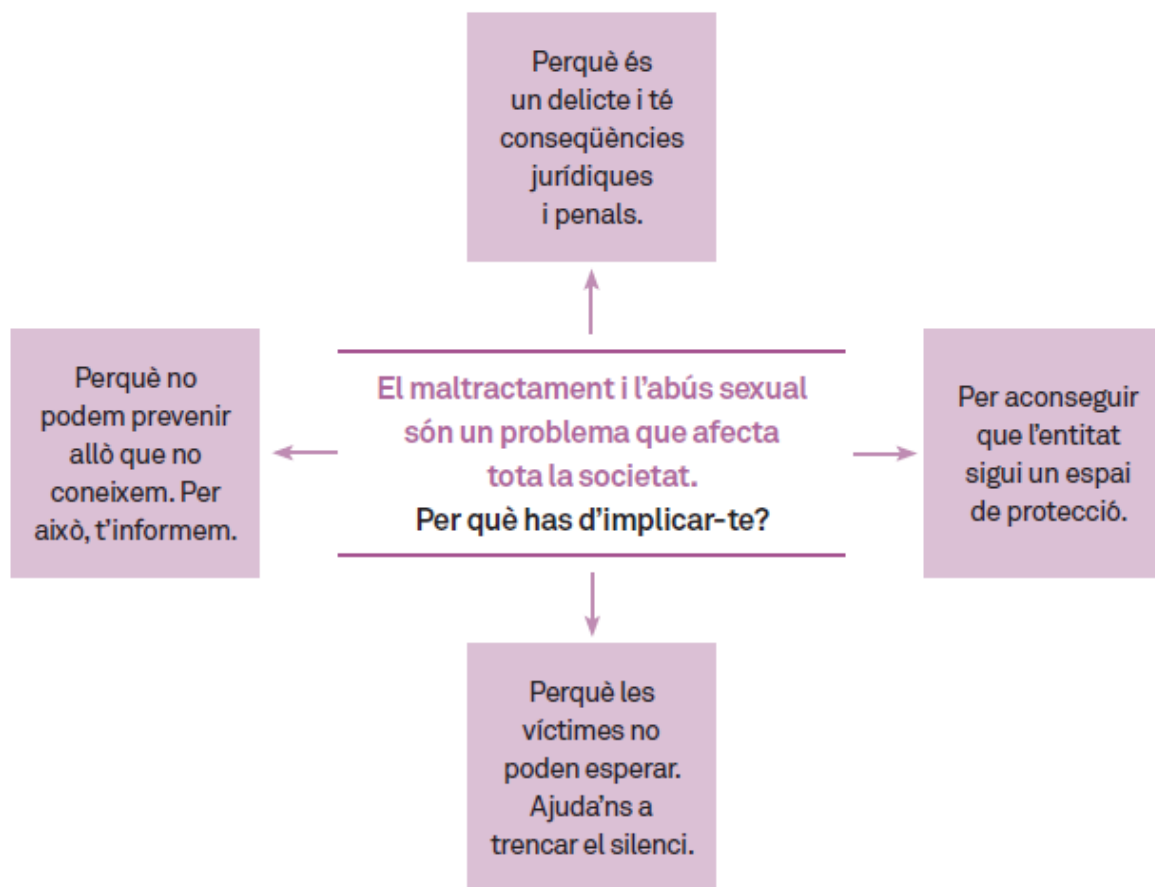


Larry Nassar, metge de l'equip nord-americà de gimnàstica

332 víctimes de Nassar



# 1. Què passa?



# 1. Què passa?

	<b>Bèlgica i Països Baixos<sup>14</sup></b>	<b>Alemanya<sup>15</sup></b>	<b>Quebec<sup>16</sup></b>
<b>Índex total</b>	14%	37,6%	8.8%
<b>Gènere</b>	8.6% dones 5.4% homes	26,8% dones 10,7% homes	7,2% dones 1,5% homes
<b>Edat</b>	No determinada	menys de 14 anys 10% entre 14 i 17 anys 57%	14 anys 28,1% 15 anys 22,9% 16 anys 34,2% 17 anys 14.9%

*Figura 2. Dades de violència sexual en diferents països*

# 1. Què passa?



1/3

**Alguna forma d'assetjament sexual**



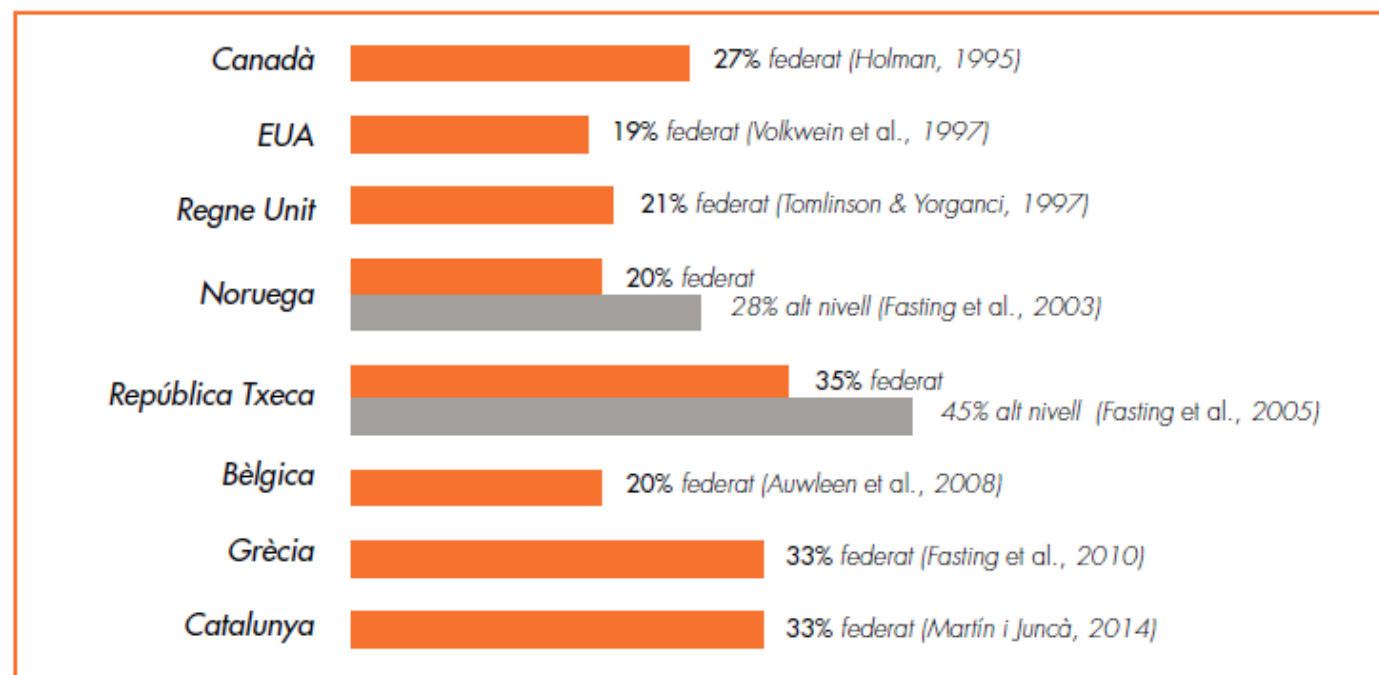
8%

**Formes severes d'assetjament sexual**

- L'entrenador mostra interès sexual en l'esportista
- Fa petons als llavis a l'esportista
- Proposa relacions sexuals a l'esportista a canvi de privilegis o sota amenaça

# 1. Què passa?

Gràfic1. Resultats de la recerca internacional.



## 2. De què parlem?

### Què és la violència sexual a l'esport?

“Un comportament cap a un individu o un grup d'individus que inclou comportaments sexualitzats (verbals, no verbals o físics) amb intenció o sense, legal o il·legal, basats en un **abús de poder i confiança** i que és considerat per la víctima o per un espectador com a no-desitjat o coercitiu”.

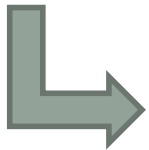
### Què és l'abús sexual?

L'**abús sexual** comprèn qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit, (inclosa l'exhibició, l'observació i la imposició per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional) de relacions sexuals, amb independència de la relació que la persona agressora pugui tenir amb la víctima.

## 2. De què parlem?

### Què és l'assetjament?

L'**assetjament sexual** defineix qualsevol comportament verbal, no verbal o físic no desitjat, d'índole sexual, que tingui com a objectiu o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat de la persona o de crear-li un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molest.



**Xantatge sexual** (*Quid pro quo* o d'intercanvi), que és el produït en situació de jerarquia i se sol·licita un favor sexual a una altra persona (generalment en situació subordinada) i la condiciona amb la consecució d'algun benefici o decisió que afecta el desenvolupament de la seva vida laboral o carrera esportiva.

LA VIOLÈNCIA SEXUAL  
A L'ESPORT:  
DE QUÈ PARLEM?

Vinga va, comencem.

## 2. De què parlem?

**Llei Orgànica, 8/2021** de 4 de juny de protecció integral a la infància i l'adolescència enfront de la violència i les implicacions en l'àmbit esportiu.

Regula les actuacions com a mesures de protecció als àmbits: Àmbit familiar, educatiu, serveis socials, àmbit sanitari, Mitjans de comunicació i tecnològics, forces de seguretat, operadors jurídics i **àmbit esportiu i d'oci**.

Concreta **mesures específiques** al món Esportiu:

1. Protocols
2. Obligacions específiques
3. Formació

Concreta **mesures genèriques**:

1. Deure de comunicació qualitat
2. Certificat negatiu del Registre de Delictes Sexuals

## 2. De què parlem? Llei 8/2021

### **Obligacions Específiques per les ENTITATS:**

- Aplicar protocols
- Implantar un sistema de monitorització (per assegurar implementació dels protocols)
- Designar la figura del Delegat o Delgada de protecció (25/12/2021 entra en vigor)

#### Funcions:

- Informar i donar suport en qualsevol situació de violència
  - Difusió i compliment dels protocols
  - Realitzar periòdicament avaluacions de riscos
  - Etc.
- Adaptar mesures necessàries per evitar qualsevol tipus de discriminació
  - Fomentar la participació activa i la comunicació entre entitats esportiva i progenitors, tutors, etc.

# 3. Formes de violència sexual

Violència sexual sense contacte físic	Comportaments transgressors	Violència sexual amb contacte físic
<ul style="list-style-type: none"><li>• Fer acudits sexistes, bromes amb insinuacions sexuals</li><li>• Cridar de manera que suggereixi sexualització</li><li>• Preguntar sobre qüestions íntimes del cos, roba o vida privada</li><li>• Fer observacions suggeridores, mirades i missatges amb contingut sexual</li><li>• Mostrar fotos, vídeos o objectes amb al·lusions sexuals</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Apropament inadequat</li><li>• Contacte inadequat</li><li>• Tocaments inadequats als entrenaments</li><li>• Massatges inadequats</li><li>• Convidar l'esportista individualment a casa, fer un àpat, una beguda, anar al cinema</li><li>• Exhibir-se davant la persona afectada</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Fer petons no desitjats</li><li>• Fer carícies sexuals no desitjades</li><li>• Mantenir contacte físic de naturalesa sexual no desitjat</li><li>• Intentar fer actes sexuals no desitjats</li><li>• Fer actes sexuals amb penetració sense el consentiment de la víctima amb o sense coerció</li></ul>

Figura 1. Violència sexual i continuïtat d'accions

## 4. De la percepció als fets

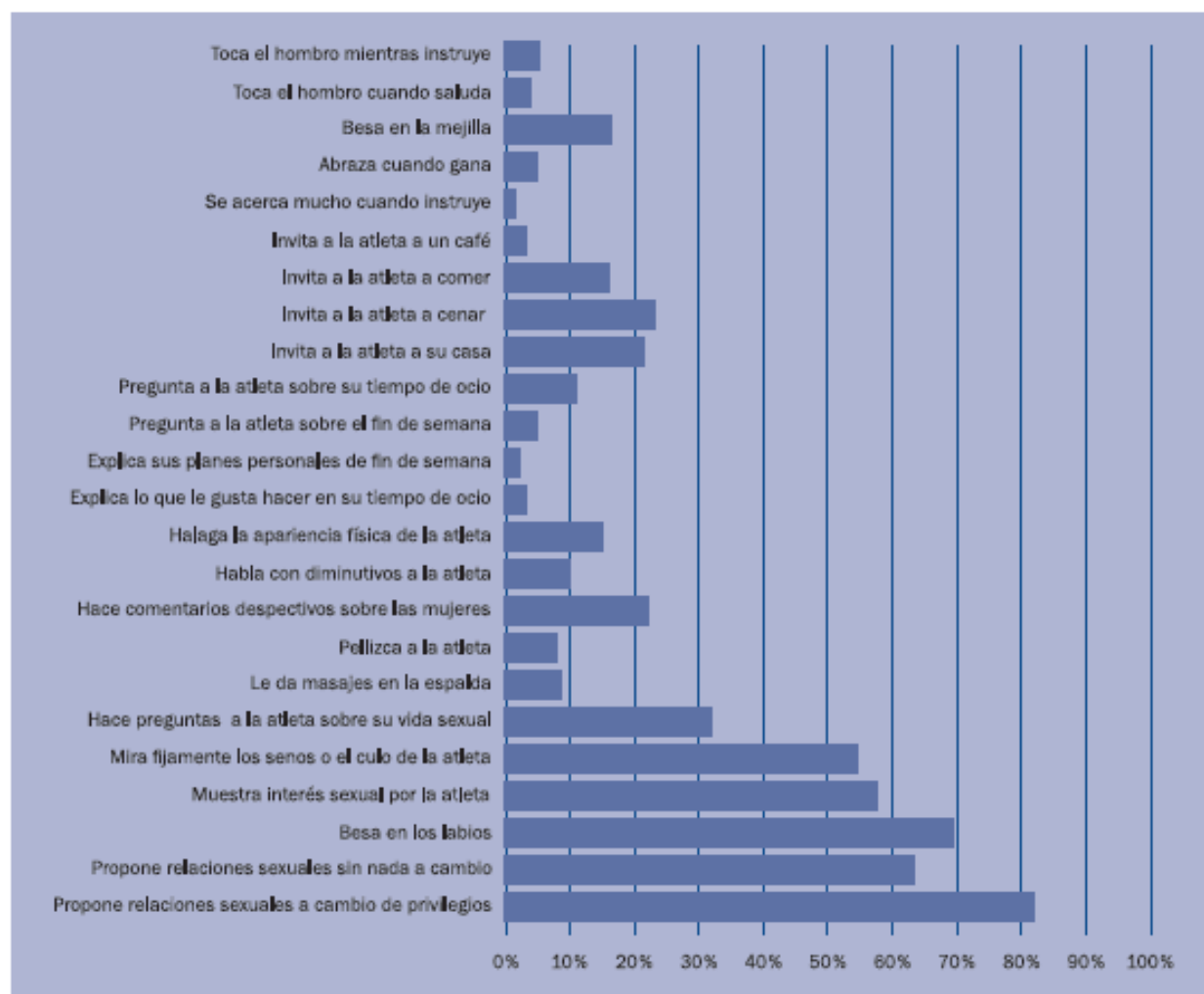


Figura 1. Percepción de acoso sexual de los diferentes comportamientos. Un 16,4% de las chicas manifiesta total certeza que el comportamiento 'el entrenador te besa en la mejilla' constituye acoso sexual)

## 4. De la percepció als fets

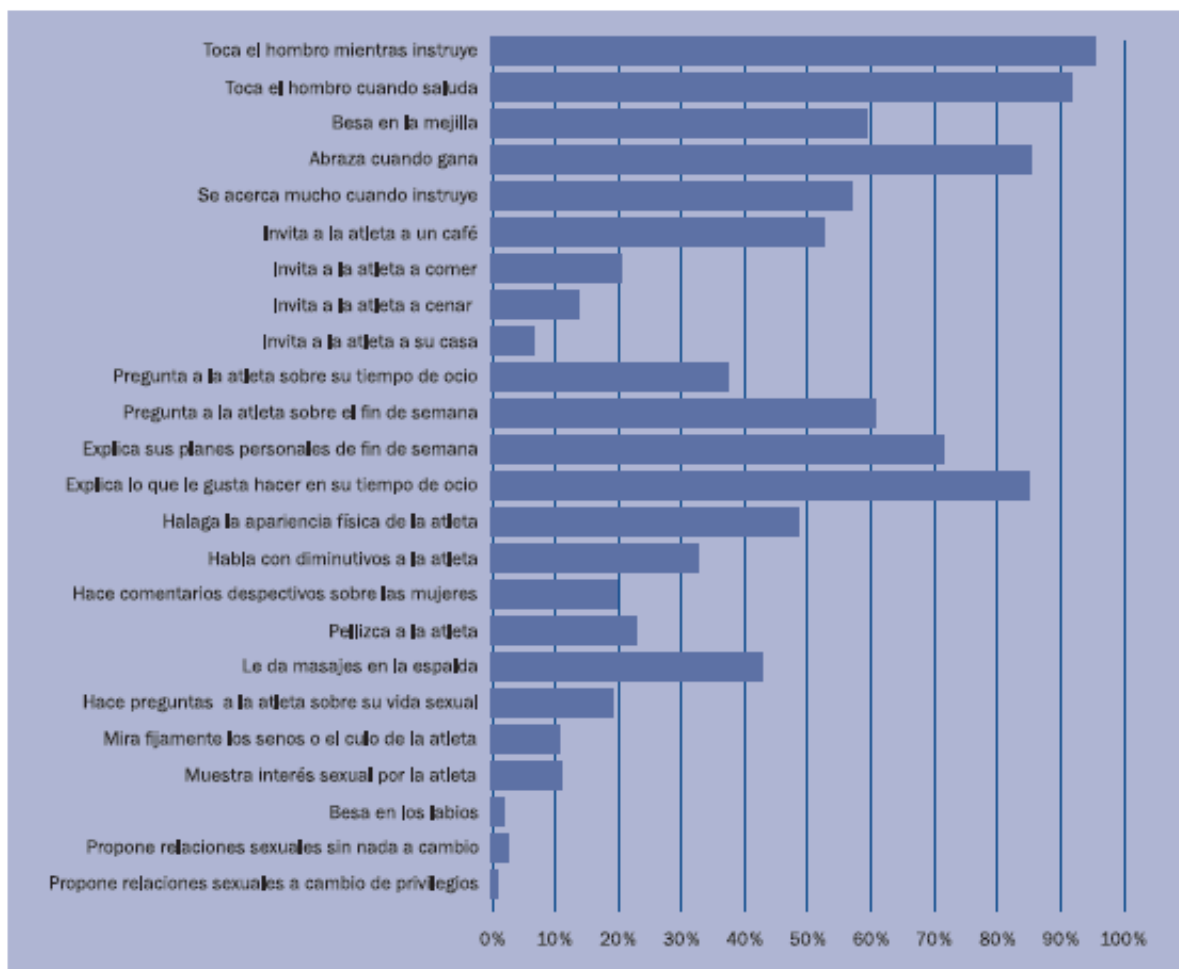


Figura 2. Experimentación de los diferentes comportamientos. Un 59,7% de las chicas manifiesta haber experimentado alguna vez o a menudo el comportamiento 'el entrenador te besa en la mejilla'



[http://sha.olympic.org/home\\_es.html](http://sha.olympic.org/home_es.html)

# ACTIVITAT

- Quin rol juga el poder en la violència sexual?
- Per què creieu que l'agressor ha escollit aquesta esportista?
- Quan l'esportista s'adona que ha estat víctima de violència sexual?
- Quins indicis ens poden fer pensar que l'esportista pateix una situació de violència sexual?

*«Lavors jo depenia totalment d'ell –ell era bo– i no parava atenció a les meves necessitats. Des dels 15 als 19 va ser el meu amo, bàsicament.»*

*«Aquest era l'home en qui jo confiava... Ho sabia absolutament tot de mi, fins i tot sabia més coses de mi que els meus pares.»*

*«Vaig pensar “quina passada” quan va dir que m'entrenaria... Tu no li preguntes si et vol entrenar, és ell qui t'escull. Arribes a ser algú si ell t'entrena...»*

*(Brackenridge, 1997)*

*«... Quan no entrenàvem bé, el càstig era que havies de seure a la seva falda. Recordo que pensava que era fastigós. Ens tocava i era realment fastigós. Encara avui no entenc per què ho acceptàvem. Teníem un exercici que acabava amb un esprint, i la que arribava última havia de seure a la seva falda. Corríem que ens les pelàvem...» (Fasting et al., 2003).*

El Canadà va seguir un procés semblant quan un entrenador professional d'hoquei gel (1996) també creà alarma social en ser sentenciat a dos anys i mig de presó per haver abusat d'un dels seus jugadors quan aquest tenia entre 14 i 18 anys. A l'Estat espanyol, en canvi, tenim un cas que hagués pogut impactar l'opinió pública i crear alarma social, però no ho va fer. Per què? No ho sabem, encara ho estem investigant. El febrer de 2010, Fernando Torres Baena, un entrenador de karate que havia guanyat un bon grapat de medalles mundials i europees, i que portava joves talents del karate de la Federació Espanyola, va ser detingut al seu domicili de Las Palmas de Gran Canària. La investigació i el judici es van allargar fins a finals del 2012, i el març del 2013 es va publicar la sentència, en què se'l considerava culpable d'haver abusat sexualment de més de 60 infants d'entre 9 i 13 anys durant més de dues dècades.

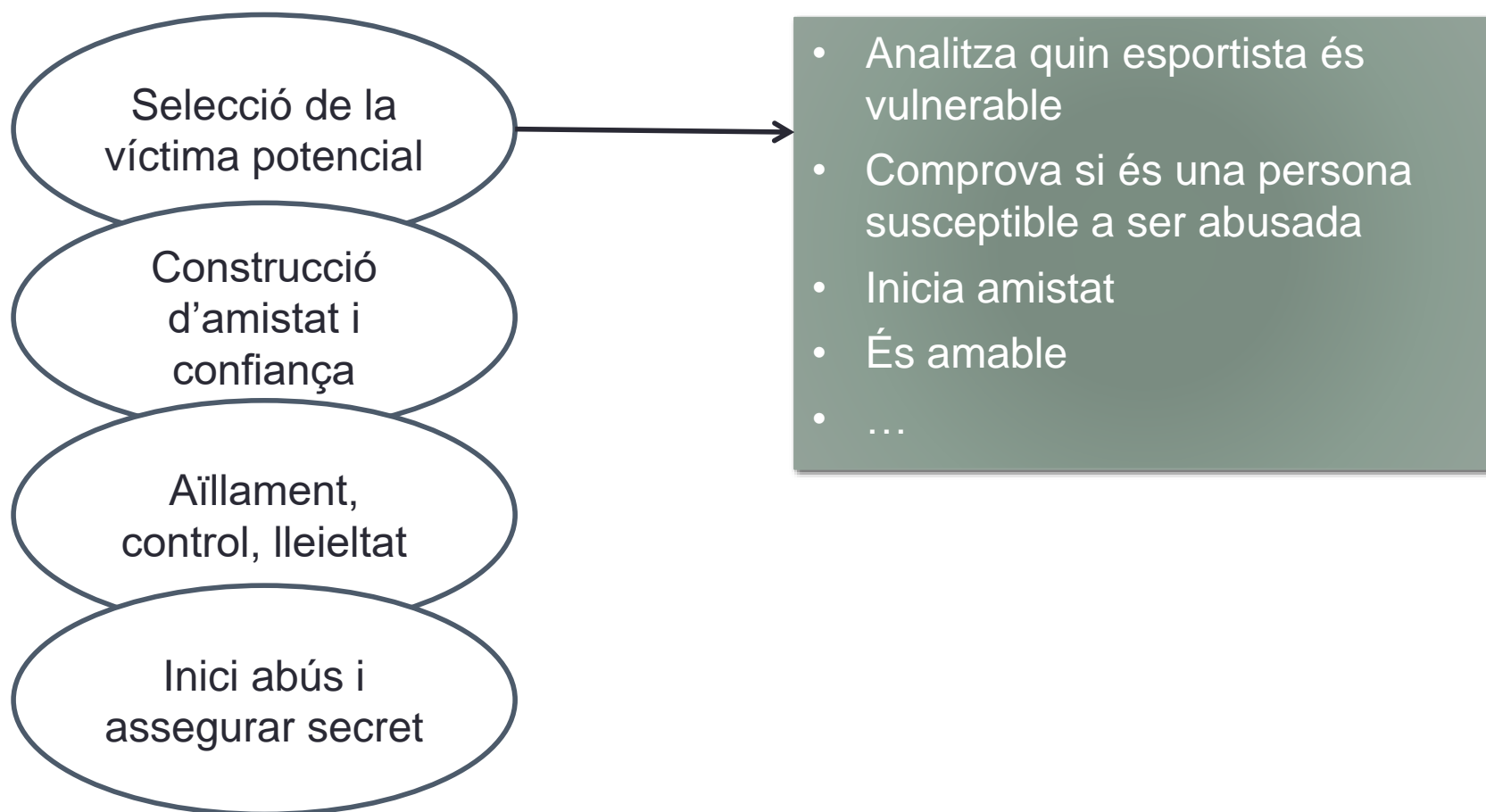
Què tenen d'especial aquestes figures?

Què fan les entitats o les institucions quan es produeixen aquests fets?

## 6. Què ho permet. Creences?

1. L'esport és moralment pur
2. Fair play: explicat a esportistes i infants però no a entrenadors.
3. L'esport és un àmbit on es justifica el privilegi masculí per sobre del femení.
4. Les institucions són apolítiques i així ha de ser. No posicionament.
5. El tabú del sexe a l'esport.

# 7. Fases procés de grooming

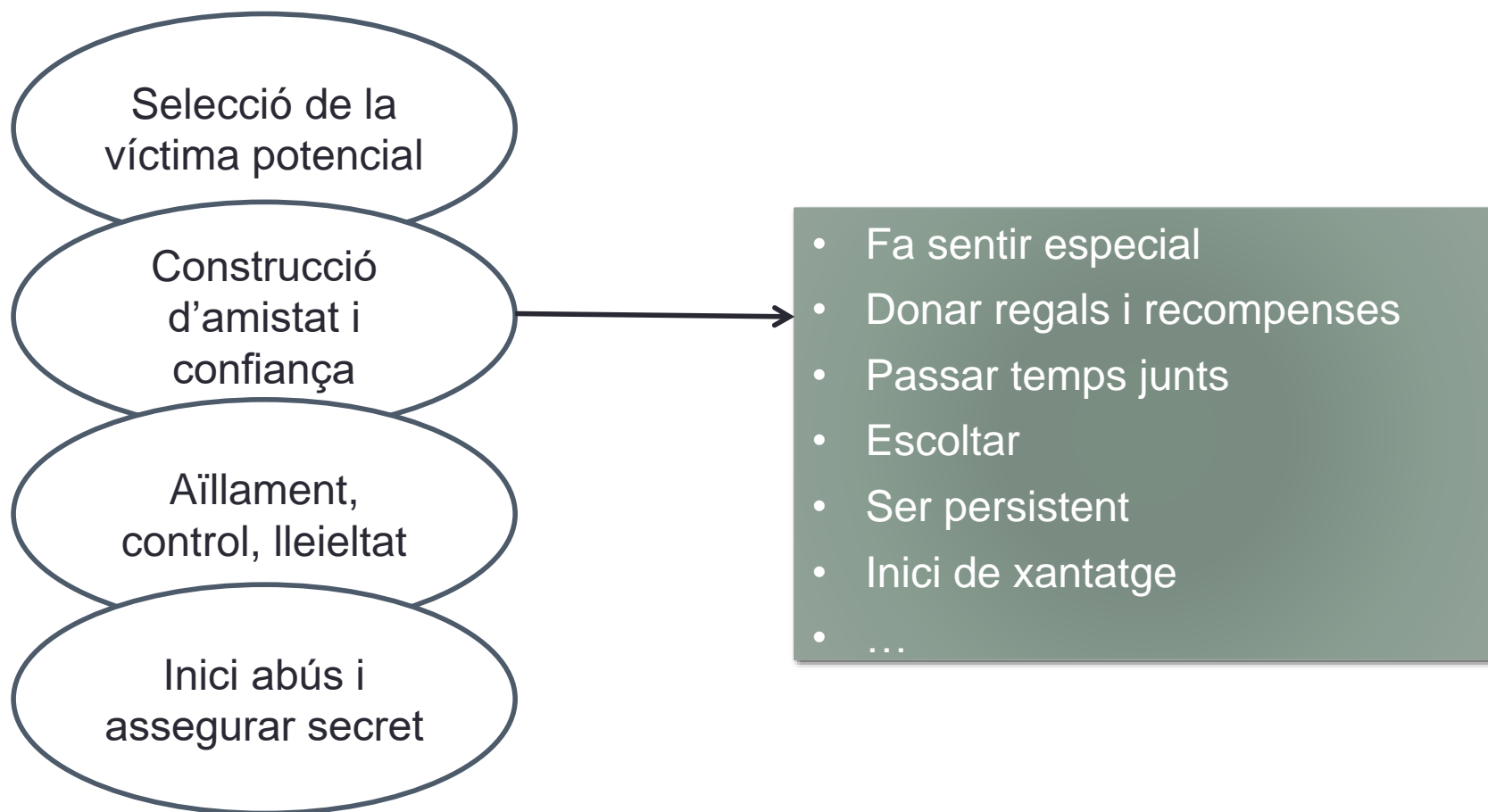


## 7. Fases procés de grooming

*“Era molt afalagador, em sentia una privilegiada perquè em cuidava moltíssim. Estava encegada, enganyadíssima. El veia com un amic.”*

Testimoni

# 7. Fases procés de grooming

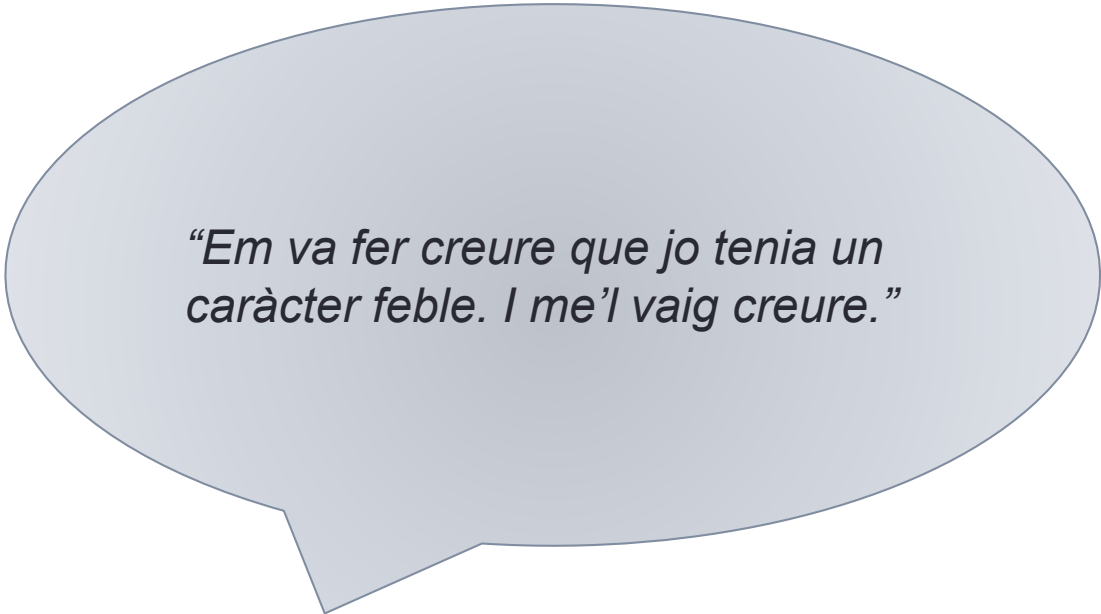


## 7. Fases procés de grooming

*“Quan ets víctima no tens escapatòria possible. El procés anterior està perfectament planificat, i és molt curós. Abans d’atacar et deixa absolutament aïllat”.*

Testimoni

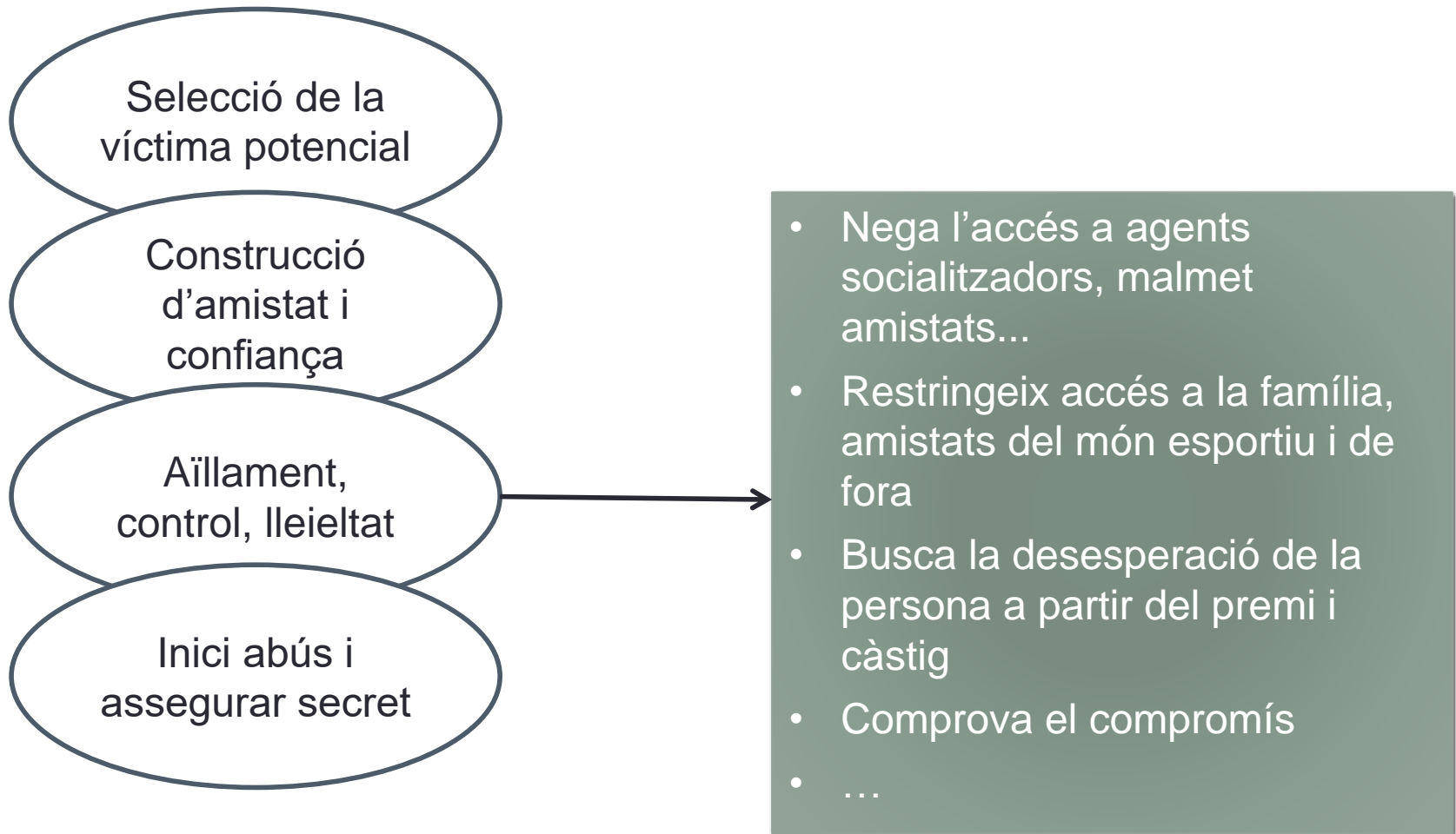
## 7. Fases procés de grooming



*“Em va fer creure que jo tenia un caràcter feble. I me'l vaig creure.”*

Testimoni

# 7. Fases procés de grooming



- Procés de preparació de la víctima, la família i l'entorn esportiu.

Monsters don't get close to children,  
nice guys do

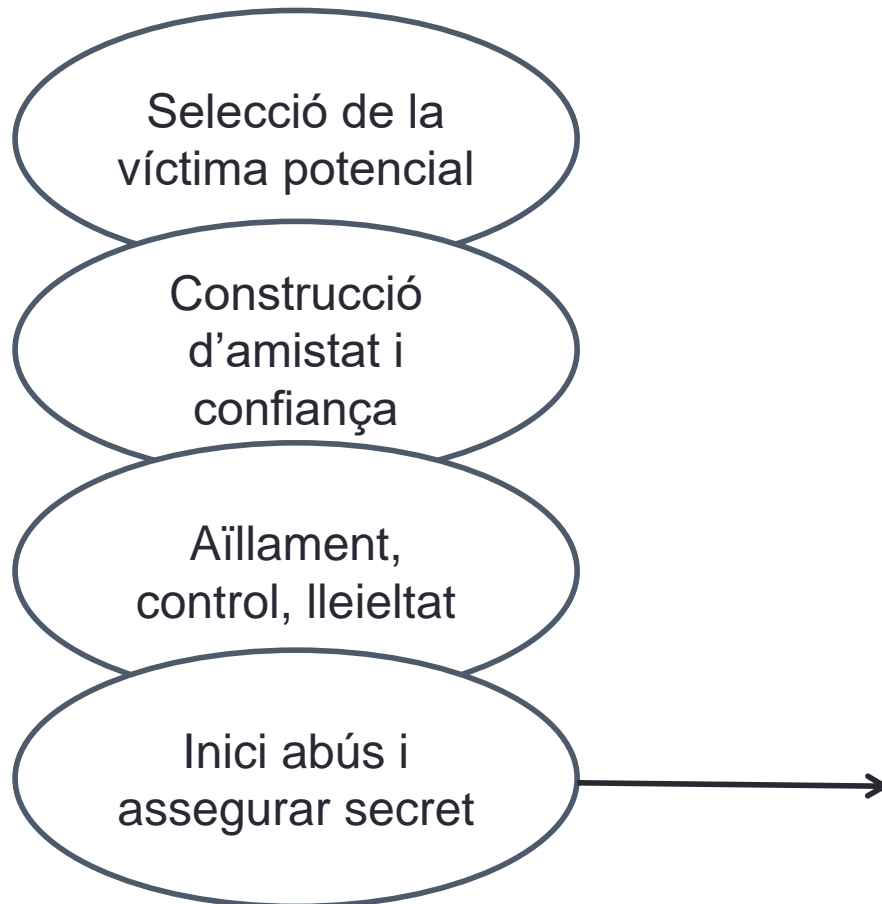
(Wyre, 200:53)

Poder i reconeixement  
dins el club

**Intel·ligents  
i sociables**

**Èxits esportius**  
Sovint lligams i  
apreci per l'entorn familiar

# 7. Fases procés de grooming



- Apropament gradual en zones on els límits sexuals són ambigus
- Si l'esportista no accepta l'acció: "l'última vegada no em vas dir el mateix"
- Ser manipulatiu: "m'ho deus, és l'últim que em pots fer..."
- Oferir protecció: "No ho explicaré, és el nostre secret"
- Desacreditar: "els altres no ho entendran" o "ningú et creurà"...
- Amençar a la víctima: "si ho expliques et faré fora de l'equip..."

## 8. Actuacions de prevenció i detecció



Safeguarding Athletes from Harassment and Abuse

# 8. Actuacions de prevenció i detecció

Quins efectes poden tenir aquests casos per a les persones treballadores i per a les entitats?

## Per la persona que pateix l'assetjament:

Conseqüències psicològiques: estrès, ansietat, depressió, estat de nerviosisme, sentiment de culpa, de indefensió, d'impotència, etc.

Conseqüències físiques: trastorns de la son, mal de cap, problemes gastrointestinals, vòmits, hipertensió, etc.

Conseqüències laborals: baixes laborals, abandonament del lloc de treball, acomiadaments, etc.

Els efectes negatius de l'assetjament sexual sobre la persona afectada, l'entitat i per la societat en general:

## Per l'entitat:

Imatge negativa de l'entitat per no atendre la seva responsabilitat d'un entorn segur, saludable i lliure d'assetjament, menor productivitat i/o absentisme de la víctima, augment de despeses per baixes laborals o absentismes, generació ambient de treball hostil que afecta negativament a la motivació del personal.

## Per tota la societat:

L'assetjament suposa despeses al sistema de salut públic, de la seguretat social, sistema judicial i polítiques socials. També suposa el menyspreu dels valors com la igualtat, la democràcia i la justícia social.

# 8. Actuacions de prevenció i detecció

- 1. Declaració de principis
- 2. Protocol d'actuació
- 3. Codis de conducta i normatives
- 4. Figura del delegat o delegada de protecció
- 5. Jornades formatives, tallers i xerrades
- 6. Campanyes institucionals (19 nov / 25 nov)

# 1. Declaració de principis

- Reconeixi l'existència de violència sexual dins el context esportiu
- Mostri suport a les persones supervivents
- Reconeixi públicament que cal prevenir, detectar i abordar la violència sexual a la nostra entitat.

## 2. Elaborar protocols d'actuació

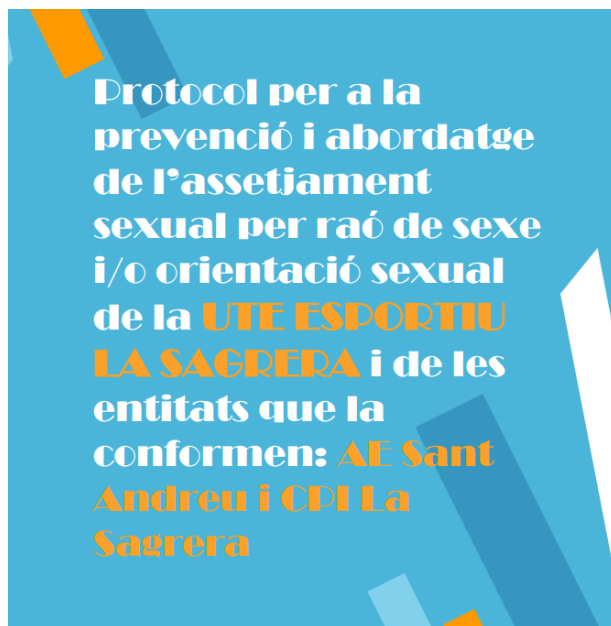
- 1. Compromís institucional
- 2. Objectius del protocol
- 3. Àmbits d'aplicació
  - On, qui, quan?
- 4. Identificació de situacions i conductes
- 5. Procediments d'actuació
  - 5.1. Procediments
    - a) procediment per a conductes d'assetjament
    - b) procediment per a altres conductes masclistes
  - 5.2. Principis i garanties comunes a tots els procediments
- 6. Fase inicial del procediment. Presentació de la denúncia i inici de les actuacions
- 7. Difusió del protocol

# ACTIVITAT

## Creem un protocol per la nostra organització?

1. Busca protocols que et puguin servir d'exemple.
2. Quines definicions surten als protocols trobats?
3. Quins circuits d'actuació defineixen?
4. Quines conductes defineixen?

# Alguns exemples:



El Club elabora un protocol per a detectar i actuar davant l'assetjament i abús sexual envers els esportistes de les seccions federades

# Objectius protocol

- Prevenir les situacions d'assetjament i abús sexual en les organitzacions esportives.
- Protegir a qui participa en les activitats esportives, tant a infants i adolescents com al personal contractat, voluntari i en pràctiques.
- Ajudar a detectar les situacions de assetjament i abús sexual, que poden patir les persones que realitzen pràctica esportiva.
- Facilitar el procediment per comunicar i notificar els supòsits d'indicis o certesa de situacions d'assetjament i/o d'abús sexual.

# Recordem els Conceptes

- **Violència sexual a l'esport:** “Un comportament cap a un individu o un grup d'individus que inclou comportaments sexualitzats (verbals, no verbals o físics) amb intenció o sense, legal o il·legal, basats en un **abús de poder i confiança** i que és considerat per la víctima o per un espectador com a no-desitjat o coercitiu”
  - **Abús sexual** “comprèn qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit, (inclosa l'exhibició, l'observació i la imposició per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional) de relacions sexuals, amb independència de la relació que la persona agressora pugui tenir amb la víctima
  - **Assetjament sexual** “defineix qualsevol comportament verbal, no verbal o físic no desitjat, d'índole sexual, que tingui com a objectiu o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat de la persona o de crear-li un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molest”

# Procediment

## Quin és el circuit de notificació?

En una situació d'assetjament sexual o abús sexual, revelació, sospita o queixa, cal notificar-ho a:

La persona Referent de Protecció en temes de maltractament, abusos o assetjament



A la nostra entitat és:

Nom i cognoms: \_\_\_\_\_

Telèfon: \_\_\_\_\_

Adreça electrònica: \_\_\_\_\_

Cal comunicar-ho per escrit a la persona Referent de Protecció.



La persona Referent de Protecció n'ha d'informar a la direcció de l'Entitat i notificar-ho a l'Entitat per poder-ho registrar.



- Si és **major d'edat**, recomanar-li que presenti la denúncia davant les autoritats. Facilitar-li el telèfon o mail de l'Institut Català de les Dones **Telèfon 900 900 120 Contra la Violència Masclista**
- Si és **menor d'edat**, informar-lo que s'avisarà a la família, a la persona encarregada de l'entitat (mantenir privacitat) i denunciar-ho davant **Infància Respon : Telèfon 116 111**

# Elaborar codis de conducta i normatives

- Relacions sanes, transparència i bon tracte
- Espais utilitzats
- Dades, imatges i xarxes socials
- Trucades a adolescents
- Desplaçaments
- Dormir fora de casa (estades, competicions,...)
- Obsequis
- Tractaments de fisioteràpia, massatges, visites mèdiques,...
- Pre-monitors/es menors d'edat

# Codis de conducta i normatives

Espai / activitat	Situació de risc	Accions preventives
<b>Espai i activitat esportiva (entrenaments, competicions, etc.)</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Tracte preferencial, perjudicial o diferent entre esportistes</li><li>• Abús de poder per part d'entrenadors, responsables o entre grup d'iguals</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Respectar l'esportista i la seva dignitat</li><li>• Tractar de manera igualitària a els/les esportistes</li><li>• Evitar entrenaments o sessions de millora individualitzades de manera continuada</li><li>• Crear espais de confiança entre diferents adults i entre iguals</li><li>• Assignar una persona referent que atengui les preocupacions dels/les esportistes</li></ul>

# Codis de conducta i normatives

## **Vestidors, dutxes, lavabos**

- Espai de més intimitat per als esportistes: canviar-se, dutxar-se, preparar-se per a l'entrenament, etc.
- Apropament inadequat i de no respecte de la intimitat dels esportistes per part d'entrenadors, grup d'iguals i persones externes
- Bromes referents al físic, verbals o amb enregistrament d'imatges
- Evitar accions als vestidors que es puguin fer en espais oberts (xerrades, avisos, tàctiques, etc.)
- Evitar que entrenadors i esportistes comparteixin vestidor
- Si és necessari entrar a vestidors, anar sempre acompanyats d'una altra persona adulta
- Picar sempre a la porta abans d'entrar
- Respectar els drets d'imatge de l'esportista
- Limitar l'ús dels mòbils en els espais d'intimitat o instal·lacions esportives

# Codis de conducta i normatives

Espai / activitat	Situació de risc	Accions preventives
<b>Sales d'Infermeria o fisioteràpia</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Atenció habitualment personalitzada</li><li>• Espais poc concorreguts</li><li>• Apropament inadequat i de no respecte a la intimitat</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Informar als responsables de l'esportista</li><li>• Realitzar sessions i tractaments amb la porta oberta i sempre en presència d'una altra persona adulta</li></ul>
<b>Viatges i desplaçaments</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Esportistes allunyats del context habitual i relació entrenador-esportista que crea dependència</li><li>• Apropament inadequat a l'esportista</li><li>• Viatges o concentracions amb un únic/a esportista</li><li>• Moment que es pot aprofitar per tractar temes no vinculats a la pràctica esportiva i traspasar la relació entrenador - esportista</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Evitar viatges o desplaçaments individualitzats</li><li>• Si és necessari el desplaçament, informar sempre als responsables de l'esportista</li><li>• Informar als responsables de l'esportista de l'organització dels viatges</li><li>• Organitzar sempre habitacions separades entre entrenadors i esportistes. Establir normes per a les entrades i sortides dels adults en les habitacions d'esportistes</li><li>• Permetre que l'esportista es pugui comunicar amb la família, no aïllar-lo</li></ul>

# Codis de conducta i normatives

<b>Xarxes socials I canals de comunicació</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Amistat en xarxes socials compartint informació de la vida privada</li><li>• Utilitzar de manera inadequada els canals de comunicació (WhatsApp, Facebook, Instagram, etc.)</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Definir quins seran els canals de comunicació durant la temporada. Amb menors, el contacte serà amb els seus responsables</li><li>• Evitar que en canals de comunicació hi hagi un únic entrenador</li><li>• Evitar la comunicació individualitzada amb esportistes</li><li>• Utilitzar els grups de comunicació exclusivament per a temes vinculats a la pràctica esportiva</li></ul>
---	---	--

*Figura 3. Espais, situacions de risc i accions preventives*

# Recursos

**900 900 120**  
**Contra la violència**  
**masclista** **Atenció 24 h**

**116 111**  
**Infància Respon**

FUNDACIÓ  
**VICKI**  
**BERNADET**



# Pautes davant revelació

Com hem de reaccionar  
davant la confessió?

- Creure a la persona que fa la confessió
- Mantenir la calma.
- Si és major d'edat, recomanar-li que presenti la queixa.
- Si és menor d'edat, dir-li que el responsable és la persona adulta o la persona de més edat, no ell o ella.
- Fer-li saber que sortirà endavant.
- Assegurar-se que no ha patit ferides.
- Protegir a la víctima.
- Fer-li sentir orgull d'haver-ho explicat.
- Acceptar els sentiments de la persona afectada.
- Expressar-li afecte valorant la situació i les seves necessitats.

# Pautes davant revelació

IMPORTANT

- Discreció
- Transparència
- Mínima intervenció necessària

# Pautes davant revelació

Oferir un espai adequat (tranquil i segur)

Tenir cura de la persona

Escoltar

Ajudar a la persona a pensar  
i organitzar les seves idees

**ACOMPANYAR**

# Actuacions de prevenció

- Declaració de principis
- Elaborar protocol
- Elaborar i difondre codis de conducta i normatives específiques
- Crear delegat o delegada de protecció (obligat a partir del 25 de desembre de 2021)
- Organitzar jornades, tallers, xerrades, FORMACIÓ
- Suport a les campanyes institucionals (ex. 19 nov, 25 nov...)

# Recomanacions

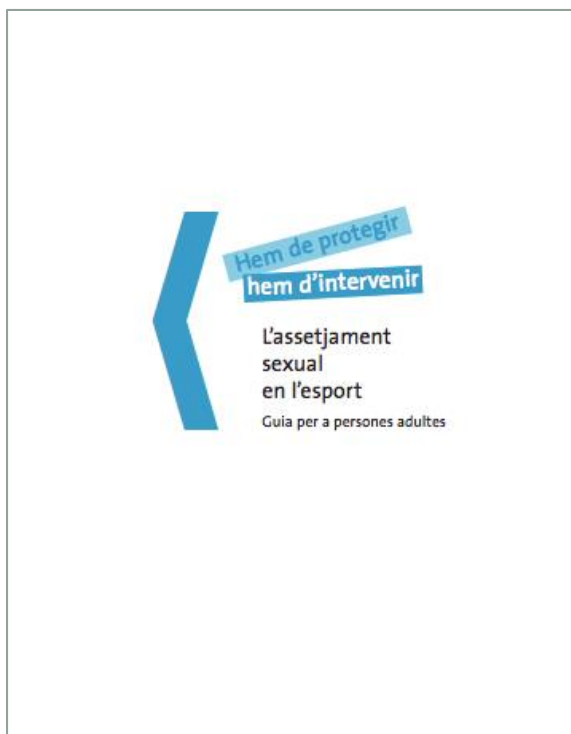
- COMUNICAR de forma clara “els límits” en les relacions interpersonals
- EVITAR la concentració de poder
- CANVIAR l’entrenador o entrenadora
- COMPTAR amb la col·laboració de supervivents de violència sexual
- OBSERVAR i preguntar sobre les dinàmiques de les relacions en el grup
- TRENCAR l’aïllament. Més d’una persona adulta.
- INVESTIGAR comportaments i/o situacions anòmales

# Materials i eines



# Guia

- Consell Català de l'Esport (2019). La violència sexual en l'esport: (re)conèixer, parlar i actuar.



(Consell Català de l'Esport, 2005)



(Consell Català de l'Esport, 2019)

Materials creats per:

**Pedrona Serra Payeras**

**Susanna Soler Prat**

**Anna Vilanova Soler**

**Ingrid Hinojosa-Alcalde**



Barcelona, 2021